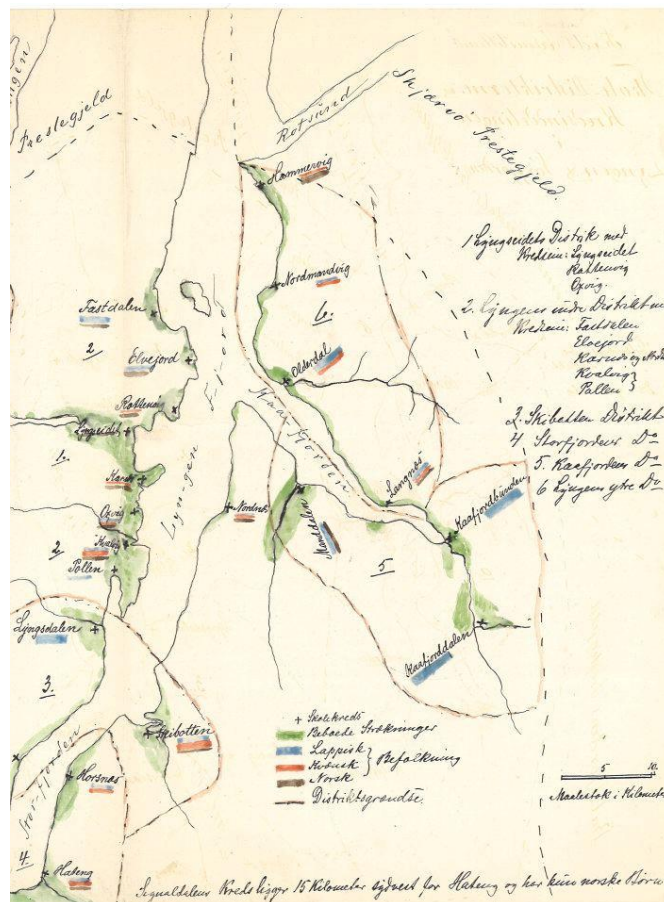

Overordnet tospråklighetsplan 2018 - 2020

Gáivuotna / Kåfjord / Kaivuono

Vedtatt i Kåfjord kommunestyre i møte 7.12.2017, sak 65/17

Fra Stiftsdireksjonens arkiv. Arkivstykke 182 mappe 3.
Tegning over skolekretser i Lyngen og Sørfjord 1886

Innholdsfortegnelse

1. Innledning
 - 1.1 Oppbygging
2. Lovgrunnlag
3. Kåfjord kommunes visjon
 - 3.1 Hva sier Kåfjord kommunes planverk og retningslinjer om ivaretagelse og utvikling av samisk språk og kultur
4. utfordringer i forhold til bruk av samisk språk
 - 4.1. Samisk språksenter
 - 4.2. Fokusområder
5. Handlingsdel

1. Innledning

Tospråklighetsplanen er et overordna styringsverktøy for Kåfjord kommune. Målsettingen med planen er å styrke og forbedre tilbudet knytta til utvikling og ivaretaking av samisk språk og kultur som kommunen gir innenfor alle sine virksomhetsområder, så som barnehage, skole, helse og forvaltningen forøvrig.

Kåfjord kommune har vært en del av forvaltningsområdet for samisk språk siden 1992. Det betyr at kommunen skal synliggjøre samisk språk bla gjennom informasjon, samt tilby et samiskspråklig tjenestetilbud til de av kommunens innbyggere som ber om det. Vi ønsker at samisk språk og kultur skal være synlig og tilgjengelig i våre kommunale virksomheter og i våre lokalsamfunn, også i møte med det offentlige. Det er ikke alltid dette er tilfelle, og det er fortsatt en utfordring å gi et tilfredsstillende tilbud og tjenester som gjenspeiler intensjonene med det lovgrunnlaget som gir rammer til kommunen som tjenesteyter og samfunnsutvikler.

Fremtiden for et levende språk i Kåfjord er avhengig av at våre barn og unge kan tilegne seg samisk språk i barnehage og i grunnskole. Ansatte med samisk språk- og kulturkompetanse er avgjørende for å sikre nødvendig utvikling i barnehage, skole og kommunal forvaltning. Skjøre språkfaglige miljø må styrkes for å sikre kontinuitet og stabilitet i virksomhetene med det mål å tilby gode offentlige tjenester, også på samisk. Tilrettelegging for samiskspråklige arenaer bør være en del av tilretteleggingen for å sikre et levedyktig samisk språk i Kåfjord.

Kommunen har en viktig rolle for å etablere gode rammer for bevaring, styrking og utvikling av samisk språk. Det vil likevel ikke være tilstrekkelig for å sikre samisk språk og kultur i fremtiden. Det er avgjørende at Kåfjord kommune, samt innbyggerne selv er bevisst sitt ansvar og sine muligheter i forhold til bruk av samisk språk. Det er dermed viktig at alle er med på å skape gode vilkår for videre utvikling og blomstring av samisk språk og kultur i våre lokalsamfunn.

1.1 Oppbygging

Dette plandokumentet er bygd opp ved å ta utgangspunkt i lovgrunnlaget som legger føringer for hvordan Kåfjord kommune skal ivareta sitt tjenestetilbud knytta til samisk språk og kultur i organisasjonens ulike virksomheter. Dette knyttes videre opp mot Kåfjord kommunes visjoner, og hvordan visjonene konkretiseres i kommunens planverk, vedtekter og retningslinjer i forhold til ivaretagelse og utvikling av samisk språk. Utfordringer i forhold til bruk av samisk i Kåfjord kommune og fokusområder er videre satt opp.

Det siste punktet i planen er handlingsdelen. Her er det tatt utgangspunkt i tidligere tospråklighetsplan. Endringer, korrigeringer og ytterligere konkretisering av tiltak er gjort i forhold til status i dag, spesielt knytta opp mot samisk språkutvikling. Poenget her er å lage

et dokument som tar tak i dagens utfordringer med fokus på språk og språkutvikling, samt språkformidling i den kommunale forvaltning og i virksomheten forøvrig. I tillegg til å synliggjøre det ansvar Kåfjord kommune har i forhold til intensjonene med Samelovens språkregler og det øvrige lov- og regelverk.

2 Lovgrunnlag

Utgangspunktet for tospråklighetsplanen er [Lov om Sametinget og andre samiske rettsforhold \(Sameloven\)](#). Her slås det fast i § 1-5 at *samisk og norsk er likeverdige språk som skal være likestilte etter bestemmelsene i kapittel 3*. I lovens kap. 3 – Om samisk språk, klargjøres det hvordan kommunen skal bruke og synliggjøre samisk språk i den kommunale forvaltningen. Lovens formål stadfester [Grunnlovens § 108](#) som lyder som følger: *Det påligger statens myndigheter å legge forholdene til rette for at den samiske folkegruppe kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.*

Samelovens språkregler gir kommunens innbyggere individuelle språklige rettigheter i møte med offentlige organ. I det ligger at kommunale retningslinjer, kunngjøringer og skjema også skal være på samisk, rett til svar på samisk, rett til bruk av samisk i helse- og sosialsektoren, rett til individuelle kirkelige tjenester og rett til voksenopplæring i samisk.

Det er [barnehageloven](#) som sikrer samiske barns rett til samisk språk og kultur i barnehagen, og regulerer kommunens ansvar for tilrettelegging av barnehagetilbudet. [Forskrift om rammeplanen](#) gir retningslinjer for barnehagens innhold og oppgaver.

Rett til opplæring i/på samisk i grunnskolen og den videregående skole sikres gjennom [opplæringsloven](#) med [forskrift. Læreplanverket Kunnskapsløftet](#) (under revisjon) samisk ble innført i 2006 for grunnskolen i Kåfjord.

Retten til å bruke samisk i kontakt med helse- og omsorgssektoren, retten til likeverdig tjenestetilbud og samiske pasienters/brukeres behov for tilrettelagte tjenester reguleres av bla sameloven, [lov om kommunale helse- og omsorgstjenester](#) og [pasient- og brukerrettighetslova](#).

Den offentlige bruken av stedsnavn, saksbehandlingsregler, skrivemåte og bruk av navn i kart, på skilt, i register ol er regulert av [stedsnavnloven](#) med tilhørende forskrift.

Lovgrunnlaget er ikke uttømmende. I tillegg kommer føringer i form av bla retningslinjer, rundskriv og rettleidninger.

3. Kåfjord kommunes visjon

Kåfjord kommune sin visjon for kåfjordsamfunnet er nedfelt i **Kommuneplanens samfunnsdel 2015-2027** (k.sak 46/15, 04.09.15), og sier at: *Kåfjord kommune skal være et livskraftig og levende samfunn som gir innbyggerne trygghet for et godt livsløp som bygger på vår egen kultur og tradisjon.*

Visjonen på hva vi ønsker for kåfjordsamfunnet kan ytterligere konkretiseres gjennom målsettingen som har fulgt oss siden Kåfjord kom med i forvaltningsområdet for samisk språk, og som vi anser å være like relevant i dag; *Vår lokale flerkulturelle arv skal ivaretas og videreutvikles i all kommunal virksomhet. For å få dette til må man fremme kunnskapen om og interesse for lokal kultur, og den samiske kulturen som en del av den lokale kulturen. En levende samisk kultur og et levende samisk språk i Kåfjord er med på å styrke samisk kultur og språk som helhet.*

For at samisk språk skal kunne utvikles og være levedyktig, trenger man flere arenaer hvor det er naturlig å bruke samisk. Slike arenaer må det også være innenfor den kommunale forvaltningen. For at samisk språk skal være likeverdig med norsk språk, må samisk brukes og være en synlig del av den kommunale forvaltningen.

Lederplattformen i Kåfjord kommune (tatt til orientering i Adm.utv. 08.12.2014) er grunnlagt på følgende visjon: *kor ALT er mulig. ALT står for grunnverdiene ANSVAR: stå for det vi gjør og våge å ta avgjørelser, LOJALITET: følge opp politiske vedtak og planer, være oppriktig, skape et positivt omdømme og TILLIT: la handling følge ord og vise åpenhet.*

3.1 Hva sier Kåfjord kommunes planverk, vedtekter og retningslinjer om ivaretagelse og utvikling av samisk språk og kultur

Overordna målsetting for Kåfjord kommune som tjenesteyter og samfunnsutvikler er nedfelt i **Kommuneplanens samfunnsdel 2015-2027**:

Overordna mål			
Samfunnsutvikling	Brukere/tjenester	Organisasjon/medarbeidere	Økonomi
Sikre ønsket og bærekraftig samfunnsutvikling	Utvikle kommunens rolle som god og effektiv velferdsprodusent	Sikre at kommunen har en god arbeidsgiverrolle med et godt fagmiljø og kompetente medarbeidere	Sikre at kommunen har en sunn og bærekraftig økonomi

Under målsettinger knytta til samfunnsutvikling (s. 8) er det spesifisert følgende om hva Kåfjord kommune skal gjøre for å - *løfte fram og synliggjøre vår kultur herunder samisk/kvensk språk/kultur og næring:*

- *Med utgangspunkt i de fortrinn vårt flerkulturelle samfunn gir oss, ivareta og videreutvikle samisk og kvensk språk og kultur.*
- *Bruke lokale samiske og kvenske navn på gater, veier, steder og bygninger.*
- *Øke forståelsen for at flyktingens kultur er et positivt tilskudd til vår flerkulturelle kommune.*
- *Med kulturkommunen som fokusområde utmeisle strategier for stimulering av mangfold i kunst- og kulturliv.*
- *Stimulere til at flere etablerer seg innenfor tradisjonelle sjøsamiske og kvenske næringer/næringskombinasjoner/kulturnæringer.*

Ett fokusområde som er nedfelt i **Overordna strategisk kompetanseplan 2012-2016** (k.sak 10/12, 27.02.2012) er *ivaretagelse av den flerspråklige kommunen* (s. 6) hvor det sies at – *Kåfjord er en flerspråklig kommune med rike kulturtradisjoner. For å kunne yte tjenester som avspeiler dette, er det behov for å styrke språk- og kulturkompetanse innenfor alle kommunens ansvarsområder* (s.8).

Helse- og sosialsektorens samlede tjenestetilbud, nedfelt i **Strategisk plan for helse og omsorg fram mot 2023** (HOO sak 3/13 - 16.01.2013, K-sak 6/13 – 25.02.2013) baserer seg på et overordnet mål som er formulert slik: *Innbyggerne i Kåfjord skal ha mulighet til størst mulig grad av egenmestring som gir trygghet og god livskvalitet. Det vil si at i all behandling og pleie skal vektlegges at brukerne deltar så langt det er mulig og selv tar ansvar for egen utvikling. Egenmestring er viktig for å kunne opprettholde livskvaliteten. Innbyggerne skal ha trygghet for liv og helse når de trenger det. Spesielt skal brukere og pårørende være trygg på at de får den helsehjelpen og omsorgen de har behov for når de selv ikke kan bidra.*

Strategisk oppvekstplan for Kåfjord mot 2025 (k.sak 20/15, 19.06.15) skal bidra til føringer for kommunens arbeid på oppvekstområdet mot 2025. Oppvekstplanen er et styrings- og utviklingsverktøy, og er overbyggende for andre temaplaner som angår oppvekstmiljø og oppvekstvilkår (s.3). Det sies videre at (s.7) at: *Det vil være nødvendig å lage flere konkrete delplaner og handlingsplaner med tydeligere måloppnåelser. Dette arbeidet vil følges opp i samarbeid med elever, foreldre, og ansatte i kommunen.*

Bakgrunnen for planen er (s. 3): *Å sikre trygge og gode oppvekst- og levekår for barn og unge, er blant de viktigste oppgavene i samfunnet vårt. Foreldre er de viktigste i ett barns liv. Samtidig har vi alle ett felles ansvar for barns oppvekst, der vi kan bidra til at barn utvikler ett godt selvbilde og at deres drømmer går i oppfyllelse. En helhetlig og samordnet oppvekstpolitikk hvor barn og unge opplever identitetsbygging og livskvalitet i et likeverdig barnehage-skole-helse-omsorgs- og kulturtilbud er av stor betydning for grunnmuren i et livslangt læringsløp, og et godt liv som voksen.*

Planen har flere målområder og i tilknytning til strategien om å skape tilhørighet til Kåfjordsamfunnet (s.14) sies det bla.: Pkt 1.5.1. *Bli kjent med egen kultur og historiske hendelser (...)*, Pkt. 1.5.8 *Få kjennskap og kunnskap om lokalt duodji/håndtverk og lokale mattradisjoner (...)*, Pkt. 1.5.9 *Bli kjent med egen dialekt, samisk og kvensk språk.*

Knyttet til strategien om rekruttering og sikring av flerspråklig opplæring sies følgende (s.15): Pkt 1.8.1 *Rekruttere samisk og kvensktalende ansatte*, samt Pkt 1.8.2 *Legge til rette for utdanning/videreutdanning i samisk og kvensk språk og kultur for våre ansatte*. Det pekes på i Pkt 3.2.1 (s. 20) at det er en utfordring å rekruttere samisktalende personell, og et tiltak knyttet opp mot dette er å *videreføre samarbeidet med samisk høyskole om praksisstudenter*.

Vedtekter for de kommunale barnehagene i Kåfjord (HOO 07.04.2016) sier at barnehagene i kommunen skal være formidlere av lokal kultur, *som i Kåfjord bygger på norsk, samisk og kvensk og finsk språk- og kulturarv*.

Det er egne opptakskriterier for den samiskspråklige avdelingen Riebangårdi, Fossen barnehage, hvor fokus er på samisk språk. Riebangårdi er en avdeling lokalisert i eget bygg adskilt fra norskspråklig avdeling. Tanken bak denne delingen er å kunne gi et rent samisktalende barnehage tilbud til barn i Kåfjord kommune.

Retningslinjer for Kåfjord kommune sine nettsider (Adm.utv. 24.01.2014) sier at *fast tekst på kommunens hjemmeside skal være på samisk og norsk. Det samme gjelder faner, underfaner, snarveier m.m. Dette gjelder også lokalt utformede skjemaer, retningslinjer m.m.*

Artikler skal oversettes fortløpende, så langt det er kapasitet. Alle artikler skal finnes både på norsk- og samiskspråklig side. Dette for å sikre lik informasjon. Samisk språksenter har et særlig ansvar for oversetting av tekst til samisk.

4. utfordringer i forhold til bruk av samisk språk

Selv om Kåfjord kommune har vært under forvaltningsområdet for samisk språk siden 1992 er situasjonen for samisk språk svært ulik kommunene i indre Finnmark mht bruken av samisk. I Kåfjord har språkskifte og kulturell ensretting ført til at samisk har tapt status i forhold til norsk. Norsk har blitt dagligspråket i de fleste hjem og mange har dermed ikke fått mulighet til å delta i den naturlige språkoverføringen i hjemmet.

Dette skaper utfordringer knyttet til å gi et tilfredsstillende tjenestetilbud i tilknytning til Kåfjord som en flerspråklig kommune, og som gjenspeiler intensjonene med samelovens språkregler:

- Samisk språk synes og høres lite i de kommunale virksomhetene.
- Manglende tilgang og satsing på personer med samiskspråklig kompetanse (muntlig og skriftlig) i kommunens virksomheter.
- Sårbare samiskspråklige kompetansemiljø.

4.1 Samisk språksenter

Samisk språksenter er en kommunal avdeling hvor Samepolitisk utvalg utgjør språksenterets styringsgruppe (KåSPU sak 25/11, f.sak 2/12).

Samisk språksenter er en ekstra ressurs for kommunen og skal arbeide med å fremme og utvikle samisk språk og kultur i Kåfjord kommune, med fokus på behov i den kommunale organisasjon – så som:

- Arrangere språkkurs tilpasset behovet for opplæring blant kommunalt ansatte
- Bistå med språkfaglig arbeid.
- Oversette og tolke
- Gi språktilbud til kommunale avdelinger etter behov
- Delta på kommunale kulturarrangement
- Støtte opp om samisktilbudet i barnehage og i grunnskole
- Bistå lokale lag og foreninger som ønsker å bruke samisk ved arrangement og lignende

Samisk språksenter skal også gi et språktilbud til befolkningen i Kåfjord.

Samisk språksenter skal være et undervisnings- og kompetansesenter for Kåfjord kommune, det sjøsamiske området spesielt og det samiske området i Norge og Sápmi generelt.

Ansvarlig: Daglig leder ved Samisk språksenter.

4.2 Fokusområder

I tillegg til arbeidet med å oppfylle intensjonene i tilknytning til sameloven, vil Kåfjord kommune har fokus i planperioden på (i) barn og unge, (ii) samarbeid og (iii) bevisstgjøring. Fokusområdene knyttes spesielt opp i mot samarbeid med Sametinget og tospråklighetsmidlenes utviklingsdel.

- **Barn og unge**
Barn og unges oppvekstvilkår er av spesielt stor betydning fordi de er morgendagens språkbrukere og kulturbærere. Formidling av og opplæring i samisk språk og kulturkunnskap i barnehage og i grunnskole er helt avgjørende faktorer for

vitalisering og styrking av identitet, språk og tilhørighet til eget lokalsamfunn. Det er også viktig med samiskspråklige arenaer utenfor barnehage og skole.

- **Samarbeid med lag, foreninger og andre aktører**

Kåfjord kommune klarer ikke alene å skape gode oppvekstvilkår for videreutvikling og blomstring av samisk språk og kultur i våre lokalsamfunn. Samarbeid med lokale aktører er en forutsetning for å styrke og utvikle samisk språk og kultur i Kåfjord.

- **Bevisstgjøre, synliggjøre og ansvarliggjøre**

Samisk språk må både sees og høres i den offentlige forvaltning, så vel som i våre lokalsamfunn. Det betinger at det arbeides med å etablere positive holdninger til å synliggjøre og å bruke samisk språk. Alle ansatte i Kåfjord kommune har ansvar for å ivareta, synliggjøre og fremme samisk språk og kultur i sine virksomheter. Det er et ledelsesansvar å se til at det etableres gode rammer og retningslinjer for dette.

5. Handlingsdel

Kommunens navn

Navnet på kommunen er Gáivuona suohkan – Kåfjord kommune– Kaivuonon komuuni (Kongelig resolusjon av 4.2.1994 og 15.04.2016).

I kommunens sentralbord skal det svares med den samiske, norske og kvenske navneformen.

Ansvarlig : Avdelingsleder ved servicekontoret

Offentlig representasjon

Ved offentlig representasjon utad skal kommunens representanter bruke både den samiske, norske og kvenske navneformen på kommunen: Gaivuona suohkan – Kåfjord kommune – Kaivuonon komuuni.

Ansvarlig: Etatsledere/Virksomhetens leder

Markering av Samefolkets dag, 6.februar

Det utarbeides en rutinebeskrivelse for hvordan Samefolkets dag skal markeres i Kåfjord kommune.

Ansvarlig: Rådmann/Etatslederne

Tolking av møter

Det skal tolkes på minst ett møte i Kåfjord kommunestyre og minst ett møte i Samepolitisk utvalg i året.

Ellers skal det tolkes på møter i kommunestyret når minst en deltaker eller tilhører ber om det. Av praktiske grunner må dette meldes kommunen seinest fem dager før. Dette skal bekjentgjøres ved utsending av møtedokumenter.

Ansvarlig: Avdelingsleder servicekontor

Synliggjøring av samisk språk på kommunestyremøter

På kommunestyremøter skal ordfører ønske velkommen også på samisk.

Ansvarlig: Ordfører

Flagging

Det skal flagges med samisk flagg ved kommunale bygninger:

- 06.02. Samefolkets dag.
- 09.08. FNs internasjonale dag for verdens urbefolkninger.
- 15.08. Dagen da det samiske flagget ble godkjent i 1986.
- 09.10. Det norske sametingets grunnleggingsdag.
- Valgdager ved Sametinget.
- Konstituering av Sametinget hvert 4.år.

Ordføreren gir fullmakt til å bestemme flagging ved andre festlige anledninger på grunnlag av de lokale omstendighetene ved arrangementet (f.sak 84/97). Norsk flagg har høyest prioritet. Når norsk flaggdag og en samisk flaggdag faller sammen, flagges det med norsk flagg der hvor det bare finnes en flaggstang.

Ansvarlig: Etatsleder for drift og utvikling/byggforvalter.

Skilting av kommunale bygg: Alle kommunale bygg skal skiltes på samisk og norsk (k.sak 113/94). Hovedskilt på kommunale bygg skal også skiltes på kvensk (f.sak 76/14).

Ansvarlig: Etatsleder drift og utvikling.

Stedsnavn: Kommunen følger opp at Statens vegvesen skilte bygdene langs statlige- og fylkeskommunale veier med både samisk- og norsk navneform, der hvor det finnes. Langs kommunale veier, sørger kommunen for samme praksis (k.sak 113/94). Bygdenavn og grendenavn skal skiltes med vedtatte navn. Dette omfatter også kvenske parallelle navn. Primært omfatter dette grender hvor det allerede er skilta (f.sak 76/14).

Ansvarlig: Etatsleder for drift og utvikling/Konsulent for samisk språk og kultur.

Översetting av regler, kunngjøringer og skjema

Som hovedregel skal all informasjon fra kommunen som særlig retter seg mot hele eller deler av den samiske befolkning, være både på norsk og samisk (samelovens § 3-2). Lokalt utformede skjemaer med tilhørende retningslinjer, informasjonsfoldere osv skal være både på norsk og samisk. Overordna tospråklighetsplan og kommuneplanens samfunnsdel skal være på norsk og samisk. Når det gjelder andre planer og pressemeldinger gjøres en konkret vurdering i hvert enkelt tilfelle.

Den enkelte etat/virksomhet er selv ansvarlig for översetting til samisk. Samisk språksenter/konsulent for samisk språk og kultur kan kontaktes ved behov for bistand.

Ansvarlig: Rådmannen og etatsledere.

Rett til svar på samisk

Muntlige og skriftlige henvendelser på samisk, besvares på samisk (samelovens §3-3).

Ansvarlig: Avdelingsleder.

Annonsering og kunngjøring

Skal skje både på norsk og samisk (samelovens § 3-2). Det annonseres på norsk i norskspråklige aviser, og på samisk i samiskspråklige aviser og i lokalaviser.

Den enkelte etat/virksomhet er selv ansvarlig for översetting til samisk. Samisk språksenter/konsulent for samisk språk og kultur kan kontaktes ved behov for bistand.

Ansvarlig: Avdelingsleder.

Kommunen deler ut 100 gratisabonnement på samiskspråklig avis til de av kommunens befolkning som ønsker det (f.sak 36/95).

Ansvarlig: Konsulent for samisk språk og kultur.

Kommunens hjemmesider

Fast tekst på kommunens hjemmeside skal være på samisk og norsk. Det samme gjelder faner, underfaner, snarveier m.m. Dette gjelder også lokalt utformede skjemaer, retningslinjer m.m.

Artikler skal översettes fortløpende, så langt det er kapasitet. Alle artikler skal finnes både på norsk- og samiskspråklig side. Dette for å sikre lik informasjon. Samisk språksenter har et

særlig ansvar for oversetting av tekst til samisk (Retningslinjer for Kåfjord kommune sine nettsider). Rutinebeskrivelse etableres for dette.

Den enkelte etat/avdeling er selv ansvarlig for oversetting til samisk. Samisk språksenter/konsulent for samisk språk og kultur kan kontaktes ved behov for bistand.

Ansvarlig: Etatsleder/Avdelingsleder

Kompetanseheving - samisk språk og kultur i Kåfjord kommune

Kåfjord kommune skal arbeide for å øke og utvikle kompetansen i samisk språk og lokal kulturkunnskap på alle nivå i kommunen, spesielt på ledernivå. Ved tilsetninger i alle kommunens virksomheter stilles det som forutsetning at opplæring i samisk kan påkrevs ved behov. Målsettingen er å bygge opp kommunens kompetanse i samisk ved alle av kommunens virksomheter. Kompetanseheving i samisk må legges inn i årshjulet i de ulike avdelingene i kommunen. Et sentralt virkemiddel er Samisk språksenter som undervisnings- og kompetansesenter i samisk i Kåfjord. Opplæring i samisk språk til voksne skal fortsatt være et prioritert område.

Rådmannen har ansvaret for at utvida ledergruppe har samisk språk og kultur som tema på ett av sine årlige møter. Avdelingsleder har ansvar for å ta opp temaer om samisk språk og kultur med sine ansatte. Formålet er etterlevelse av overordna tospråklighetsplan.

Det skal arrangeres et årlig møte/kurs i samisk kultur og samfunnsutvikling for alle ansatte med ledelsesansvar.

Kommunen skal arbeide for å nå en målsetting om at hvert virksomhetsområde skal ha dekket sine behov i forhold til samisk språkkompetanse. Dette i forhold til hva som er lovfesta i Sameloven og i øvrig lovgivning knytta til det enkelte virksomhetsområde. Ansatte har jfr. samelovens § 3-7 rett til permisjon med lønn for å skaffe seg kunnskap i samisk når organet har behov for slik kunnskap. Det skal lages en tiltaksplan for språklig oppfølging innenfor de ulike virksomhetsområder knytta til måloppnåelse for dette jfr. **Overordna strategisk kompetanseplan**. Planen skal også se på tiltak for språklig oppfølging for å styrke samisk språk i den enkelte virksomhet.

Lønnskostnadene i forbindelse med samiskopplæring dekkes over tospråklighetsmidlene, hvis det ikke finnes annen finansiering.

Lønn er et virkemiddel for å heve samiskkompetansen for kommunens ansatte der dette er relevant.

Stipendordninger med bindingstid innarbeides i planperioden som et virkemiddel i arbeidet med å styrke og rekruttere samiskspråklige ansatte til kommunens ulike virksomheter.

Hospitering ved en samiskspråklig virksomhet kan også vurderes som opplærings arena ved opparbeiding av kompetanse i samisk.

Kommunalt ansatte som får permisjon med lønn for å delta på kurs/studier/hospitering i samisk språk plikter å bruke sin språkkompetanse i arbeidsgivers virksomhet, samt delta i språklig oppfølging, eks. Språkstund/Giellaboddu, der hvor det tilbys. Bindingstid og dekning av kostnader knytta til kurs/studier/hospitering (avgifter, transport, materiell mv) vurderes

Ansvarlig: Rådmannen, etatsleder, avdelingsleder

Utlysning av stillinger

Ved utlysning av stillinger og ved tilsettinger må det tas hensyn til behovet for samiskkompetanse i den enkelte virksomhet. Det må fremkomme i utlysningsteksten at kompetanse i samisk språk, kultur og samfunnsliv vektlegges ved utlysning av ledige stillinger når kandidatene ellers står likt. Fortrinnsrett for kvalifiserte søkere med samiskkompetanse kan vurderes.

Ved behov pålegges den tilsatte og tilegne seg den kompetanse det er behov for.

Ansvarlig: Etatsleder, avdelingsleder og lønn/personal.

Helse- og omsorgstjenester

Det er et mål å sikre gode og likeverdige helse- og omsorgstilbud for den samiske befolkningen, jfr. bla **sameloven** og **helse- og omsorgstjenesteloven**. Det er derfor viktig at ulike virksomheter innenfor helse og sosialtjenesten har kompetanse i samisk språk, i tillegg til forståelse for lokal kultur. Inntil en oppnår god nok samiskkompetanse blant ansatte må det være muligheter for å benytte kvalifisert tolk eller bruk av fjernkonsultasjon med samiskspråklig personell. Dette for å imøtekomme samiske brukeres rett til å bli betjent på samisk om de ønsker det jfr. samelovens § 3-5. Retten til å bruke samisk språk i møte med helse- og omsorgstjenesten må informeres om, også muntlig, ved oppstart av tjeneste.

Det utarbeides en plan for hvordan oppnå et tilrettelagt og likeverdig tjenestetilbud for den samiske befolkningen i de ulike deler av helse- og sosialtjenesten. Planen skal bla omfatte samisk språkkompetanse og lokal kulturforståelse blant ansatte og ledere, strategi for rekruttering av samisktalende helsepersonell, bruk av tolk/fjerntolk. Planen skal knyttes opp mot kommunens øvrige planverk i tillegg til å være i samsvar med gjelde lovverk. Det er et mål at planen integreres i helse- og sosialsektorens strategiske planverk.

På institusjoner hvor det bor samisktalende skal det finnes samiskspråklige aviser og annet lesestoff på samisk. Det skal jevnlig brukes samisk ved arrangement. Det skal tolkes etter behov.

Barnefamilier skal få informasjon om to- og flerspråklighet på helsestasjonen allerede før barna er født. Det skal informeres om retten til og muligheten for å lære å utvikle samisk språk hos barna.

Ansvarlig: Etatsleder for helse og avdelingsleder

Oppvekst

Barnehage og skole er viktige arenaer for å få et levende samisk språk. Kåfjord kommune er en sentral aktør som barnehage- og skoleeier for å legge til rette for at tjenestetilbudet skal være formidlere av lokal kultur, herunder også samisk kultur og språk.

Kunnskap om vår egen lokale historie er viktig. Derfor blir det viktig å bruke kulturelementer fra vårt eget område, og ikke bare overta kulturuttrykk fra andre områder. Dette kan også bidra til en mer nyansert forståelse for kulturuttrykk og kulturelle uttrykksformer som vi har i våre lokalsamfunn og i vår region. De lokale læreplanene skal ha et sterkt fokus på samisk språk, kultur og historie. Dette kan være med på å bidra til stolthet og tilhørighet til egen kultur og eget sted.

Barnehagene

I Kåfjord er det tre barnehager. Disse er lokalisert i Olderdalen, i Birtavarre og i Manndalen. Fossen barnehage i Manndalen har en samisk avdeling, Riebangárdi. Riebangárdi er etablert for å kunne gi et rent samisktalende barnehagetilbud til barn i Kåfjord kommune.

Det er et mål at alle barnehagene i Kåfjord har et tilbud knytta til samisk språk og kultur, jfr **barnehageloven og forskrift om rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver og vedtekter for de kommunale barnehagene**. Det er viktig at tilbudet knytta til samisk språk og kultur synliggjøres, styrkes og fornyes gjennom at ansatte og ledere i den enkelte barnehage selv er kompetente pådrivere, spesielt i forhold til arbeidet med samisk språk. Det skal tilrettelegges for at foreldre som ønsker et bredere tilbud i samisk språk i de norske 4barnehageavdelingene enn det som gis i dag, skal å få tilbud om det.

Den samiske barnehageavdelingen Riebangárd er et av de viktigste tiltakene i Kåfjord for å sikre flere samiske språkbrukere og rekruttere elever til 1.språksklasser i grunnskolen. Det er et mål å opprettholde, styrke og videreutvikle dette tilbudet i Kåfjord. Det må derfor vedtaksfestes at driften bygger på samisk språk og kultur, og at barnehagens styrer og pedagogisk personell på alle nivå i Riebangárdi må beherske samisk språk og bruke det som sitt arbeidsspråk i barnehagen. Dette vil også gjelde ved bruk av vikarer. Ikke fast ansatte

som over lengre perioder arbeider i den samiskspråklige avdelingen har også rett til lønnet opplæring/kurs i samisk. Dette innenfor målsettingen med at Riebangárdi er en samiskspråklig barnehageavdeling.

Det skal arbeides for å oppjustere Riebangárdi fra å være en samiskspråklig barnehageavdeling til å bli en samisk barnehage. Målet bør være å bli en samisk språkbadsbarnehage der samisk brukes konsekvent i alle sammenhenger i barnehagen. Ansatte bør få opplæring i sterke språkmodeller/språkbadsmodeller. Språkarbeid er et av de viktigste arbeidsområdene for barnehagene, og bruk av samiske språk i barnehagen gir samiske barn et grunnlag for å utvikle sitt samiske språk.

Det utarbeides en plan for hvordan arbeide med, utvikle og formidle samisk språk og kultur i alle kommunale barnehager. Planen skal bla inneholde; Målsetting og konkretisering av arbeidet med samisk språk og kultur i barnehagene, samisk språkkompetanse og lokal kulturforståelse blant ansatte og ledere og strategi for rekruttering av samiskspråklig personell. Planen skal knyttes opp mot kommunens øvrige planverk i tillegg til å være i samsvar med gjelde lovverk.

Foreldre skal få informasjon om muligheten for et samiskspråklig barnehagetilbud i Kåfjord. Dette gjøres kjent på helsestasjonen og ved valg av barnehage.

Foreldre skal gjøres kjent med retten til samiskopplæring i grunnskolen allerede når barna er i sitt siste barnehageår, og i god tid før innskriving i grunnskolen.

Ansvarlig: Etatsleder for oppvekst og barnehagestyrer

Grunnskolen

Språkutviklingen i barnehagen og i skolen er en viktig faktor i bevaring og styrking av samisk språk og kultur. Det er derfor viktig at skolen kan tilby en god og velfungerende samiskopplæring slik at flere ønsker å lære seg samisk språk og kanskje også lettere å rekruttere ansatte med kompetanse i samisk.

For Kåfjord er det et mål å gi et godt samisktilbud til alle elever som ønsker det i 1.-10.klasse ihht **Opplæringsloven med forskrift**. Dette betinger at vi har nok samisklærere med full språklig og pedagogisk kompetanse, i tillegg til lærere med generell og lokal kultur- og samfunnskompetanse.

Samisk kulturformidling med lokalt fokus skal være en naturlig del av alle fag i grunnskolen. Lokal kultur skal vektlegges i samiskundervisningen.

Ihht **Strategisk oppvekstplan for Kåfjord fram mot 2025** har Kåfjord kommune fortsatt en utfordring knytta til rekruttering av samiskspråklig personell. Det må derfor arbeides aktivt for å stimulere til kompetanseheving i samisk i kåfjordskolen, med det mål å etablere en lærerstamme med nok kompetanse til å undervise i forhold til de samiskalternativ som

kunnskapsløftet legger opp til. Det må også arbeides for å styrke de ansatte sin kunnskap om lokal og generell samisk kultur, samt kunnskap om tospråklighet.

Det utarbeides en plan for hvordan arbeide med og utvikle samisk språk og kultur i grunnskolen, samisk språk og lokal kulturforståelse blant ansatte og ledere og strategi for rekruttering av samiskspråklig personell. Planen skal knyttes opp mot kommunens øvrige planverk i tillegg til å være i samsvar med gjelde lovverk.

Det skal påbegynnes et arbeid med det formål å etablere en sterk språkbudsmodell i 2.språksundervisningen i grunnskolen.

Foreldre skal gjøres kjent med retten til samisk opplæring i den videregående skole.

Ansvarlig: Etatsleder for oppvekst og rektor

Overgangen barnehage – skole

Det er viktig å sikre en god overgang fra barnehage til grunnskole, da særlig med tanke på barnas språkkompetanse. Det er viktig at barna sikres en helhetlig og jevn språkutvikling, og at barnehage og skole sees i sammenheng.

Det utarbeides en plan for hvordan sikre en god overgang mellom barnehage og skole.

Ansvarlig: Etatsleder for oppvekst, rektor, barnehagestyrer

Skolefritidsordningen

Det skal arbeides for at samisk språk og kultur synliggjøres og at det tilrettelegges for bruk av samisk språk også i skolefritidsordningen.

Ansvarlig: Etatsleder for oppvekst og rektor

Kåfjord kulturskole

Kulturskolens undervisning og utadrettede virksomhet skal avspeile kulturen i kommunen, også den samiske. Det skal utarbeides tiltak for hvordan arbeide med og synliggjøre samisk språk og kultur innenfor kulturskolens tjenestetilbud.

Ansvarlig: Etatsleder for oppvekst og kulturskolerektor

Bibliotek

Det skal fortsatt satses på innkjøp av medier på samisk og om samiske forhold. Bibliotek- og kulturbussen et sentralt virkemiddel for formidling av samisk språk og kultur både lokalt i Kåfjord og i regionen forøvrig.

Ansvarlig: Etatsleder for drift og utvikling og biblioteksjef

Ungdomsklubbene

Det skal arbeides for at samisk språk og kultur synliggjøres og at det tilrettelegges for bruk av samisk språk også i ungdomsklubbene.

Ansvarlig: Klubbledere

Kulturarrangement

Kulturarrangement som kommunen er med på, skal avspeile den lokale kulturen, også den samiske. Samisk språk skal synliggjøres på en naturlig måte.

Ansvarlig: Alle - Kåfjord kommune som arrangør

Samarbeid med lag og foreninger

Det er viktig å utvikle miljøer og arenaer hvor det føles naturlig å snakke samisk. Et ledd i å få dette til, er å støtte lokale foreninger og lag i bruk av samisk språk i forbindelse med aktiviteter/arrangementer.

Kommunen kan gi støtte til tiltak i regi av lokale foreninger og lag:

1. Til merutgifter som påløper for et lokalt tiltak eller arrangement også skal være på samisk.
2. Til tiltak som er med på å fremme forståelsen for og bruk av samisk språk i kommunen.

Språksentret skal være behjelpelig når lokale foreninger og lag trenger språklig bistand i forbindelse med arrangementer, skilting ol. (f. sak 113/96).

Riddu Riđđu festivalá er en viktig del av arbeidet for å gjøre samisk kultur kjent. Festivalen skaper blest om kommunen og er med på å markere Kåfjord som en sjøsamisk kommune i regionen. Festivalen drives i privat regi, men kommunen kan ved enkeltvedtak støtte opp både praktisk og økonomisk til samiskspråklig markedsføring og profilering av festivalen.

Samarbeid med andre kommuner i Nord-Troms

De andre Nord-Troms kommunene inviteres til å delta på kurs og seminarer. Samisk språksenter tilbyr kurs og fagemner på universitet- og høyskolenivå for hele Nord-Troms, noen kurs også lokalt (K.sak 113/94).

Tiltak knytta til planens handlingsdel

En bredere beskrivelse av tiltakene finnes i plandokumentet.

Nr	Tiltak	Påbegynnes	Ansvarlig
1	I kommunens sentralbord skal det besvares med kommunens navneform Gáivuona suohkan – Kåfjord kommune – Káivuonon komuuni	Fortløpende	Avdelingsleder ved service
2	Ved offentlig representasjon utad skal kommunens representanter bruke kommunens navneform i sin presentasjon av seg selv: Gáivuona suohkan – Kåfjord kommune – Kaivuonon komuuni	Fortløpende	Etatsleder/virksomhetens leder
3	Utarbeides en rutinebeskrivelse for hvordan Samefolkets dag skal markeres i Kåfjord kommune	2017	Rådmannen/etatsledere
4	Tolking av møter: Det skal tolkes på minst ett møte i Kåfjord kommunestyre og minst ett møte i Samepolitisk utvalg i året. Ellers skal det tolkes på møter i kommunestyret når minst en deltaker eller tilhører ber om det. Må meldes fra minst 5 dager før. Gjøres kjent ved utsending av møtedokumenter.	Fortløpende	Avdelingsleder servicekontor
5	Synliggjøring av samisk på kommunestyremøter: Ordfører skal ønske velkommen også på samisk	Fortløpende	Ordfører

6	Flagging med samisk flagg jfr. flaggforskrift	Fortløpende	Etatsleder drift og utvikling/byggforvalter
7	Skilting av kommunale bygg: samisk og norsk. Hovedskilt skal også være på kvensk.	Fortløpende	Etatsleder drift og utvikling
8	Stedsnavn: Bygde og grendenavn skal skiltes med vedtatte navn, også kvensk. Primært hvor det allerede er skilta.	Fortløpende	Etatsleder for drift og utvikling /konsulent for språk og kultur
9	Følge opp Statens vegvesen sin skilting langs statlige- og fylkeskommunale veger.	Fortløpende	Etatsleder for drift og utvikling /konsulent for språk og kultur
10	Øversetting av regler, kunngjøring og skjema: Hovedregel er Sameloven § 3-2. Lokalt utforma skjema, retningslinjer, informasjonsfoldere både på samisk og norsk.	Fortløpende	Rådmannen/etatsledere. Den enkelte etat/virksomhet er ansvarlig for øversetting.
11	Overordna tospråklighetsplan og kommuneplanens samfunnsdel: norsk og samisk Andre planer og pressemeldinger: Etter vurdering.	Fortløpende	Rådmannen/etatsledere. Den enkelte etat/virksomhet er ansvarlig for øversetting.
12	Rett til svar på samisk: Muntlige og skriftlige henvendelser på samisk, besvares på samisk.	Fortløpende	Avdelingsleder
13	Annonsering og kunngjøring: norsk og samisk.	Fortløpende	Avdelingsleder

	Norsk i norskspråklige aviser og samisk i samiskspråklige aviser og i lokale aviser.		Den enkelte etat/virksomhet er ansvarlig for oversetting.
14	Inntil 100 gratisabonnement på samiskspråklig avis deles ut til de av kommunens befolkning som ønsker det	Fortløpende	Konsulent for samisk språk og kultur
15	Kommunens hjemmesider: Fast tekst, faner, underfaner: samisk og norsk. Lokalt utformede skjemaer og retningslinjer: samisk og norsk Artikler: oversettes fortløpende og etter kapasitet. Rutinebeskrivelse etableres for dette.	Fortløpende	Etatsleder og avdelingsleder. Den enkelte etat/virksomhet er ansvarlig for oversetting. Samisk språksenter
16	Kompetanseheving: Kompetanseheving i samisk legges inn i årshjulet i kommunens ulike avdelinger. Samisk språk og kultur som tema på ett av møtene i utvida ledergruppe. Samisk språk og kultur som tema i kommunale avdelinger. Formålet er etterlevelse av overordnet tospråklighetsplan. Arrangeres et årlig kurs/møte i samisk kultur og samfunnsutvikling for alle ansatte med ledelsesansvar.	2017	Rådmann, etatsleder og virksomhetsleder
17	Ansatte har rett til permisjon med lønn for å skaffe seg kunnskap i samisk når virksomheten har behov for slik kunnskap.	2018	Rådmann, etatsleder og virksomhetsleder

	Utarbeide en tiltaksplan for språklig oppfølging innenfor de ulike virksomhetsområdene. Dette i forhold til at hvert virksomhetsområde skal ha dekket sine behov til samisk språkkompetanse. Språkplanen skal også inneholde tiltak for språklig oppfølging av ansatte.		
18	Helse- og omsorgstjenester: Utarbeide en plan for hvordan oppnå et tilrettelagt og likeverdig tjenestetilbud for samiske brukere. Planen skal også omfatte språk- og lokal kulturforståelse, strategi for rekruttering og bruk av tolk/fjerntolk.	2018	Etatsleder for helse/avdelingsleder
19	Rett til å bruke samisk språk i møte med helse- og omsorgstjenesten må informeres om, også muntlig, ved oppstart av tjeneste.	2017	Etatsleder for helse/avdelingsleder
20	Samiskspråklige aviser og annet lesestoff på samisk skal finnes på institusjoner hvor det bor samisktalende.	Fortløpende	Etatsleder for helse/avdelingsleder
21	Jevnlig bruk av samisk på arrangement. Det skal tolkes etter behov	Fortløpende	Etatsleder for helse/avdelingsleder
22	Informasjon skal gis til barnefamilier om to- og flerspråklighet allerede før barna er født. Skal informeres om retten til og muligheten for å lære å utvikle samisk språk hos barna.	2017	Etatsleder for helse/avdelingsleder
23	Barnehagene: Utarbeide en plan for hvordan arbeide med, utvikle og formidle samisk språk og kultur i de kommunale barnehagene. Planen skal omfatte målsetting og	2018	Etatsleder for oppvekst/barnehagestyrer

	konkretisering av disse, språk- og lokal kulturkompetanse blant ansatte og ledere, strategi for rekruttering av samiskspråklig personell.		
24	Skal tilrettelegges for at foreldre som ønsker et bredere tilbud i samisk språk i de norske barnehageavdelingene enn det som gis i dag, skal få tilbud om det.	2017	Etatsleder for oppvekst/barnehagestyrer
25	Det skal arbeides for å oppjustere Riebangårdi fra å være en samiskspråklig barnehageavdeling til å bli en samisk barnehage.	2017	Etatsleder for oppvekst
26	Foreldre skal få informasjon om muligheten for et samiskspråklig barnehagetilbud i Kåfjord. Dette gjøres kjent på helsestasjonen og ved valg av barnehage.	2017	Etatsleder for oppvekst/barnehagestyrer
27	Foreldre skal gjøres kjent med retten til samiskopplæring i grunnskolen allerede når barna er i sitt siste barnehageår, og i god tid før innskriving i grunnskolen.	2017	Etatsleder for oppvekst/barnehagestyrer/rektor
29	Grunnskolen: Utarbeide en plan for hvordan arbeide med og utvikle samisk språk og kultur i kåfjordskolen. Planen skal også omfatte språk- og lokal kulturkompetanse blant ansatte og ledere og strategi for rekruttering av samiskspråklig personell.	2018	Etatsleder for oppvekst/rektor

30	Det påbegynnes et arbeid med det formål å etablere en sterk språkbadsmodell i 2.språksundervisningen i grunnskolen.		
31	Foreldre skal gjøres kjent med retten til samiskopplæring i den videregående skole.	2017	Etatsleder for oppvekst/rektor
32	Overgangen barnehage - grunnskole Utarbeide en plan for hvordan sikre en god overgang mellom barnehage og grunnskole	2017	Etatsleder for oppvekst/barnehagestyrer/rektor
33	Skolefritidsordningen Det skal arbeides for at samisk språk og kultur synliggjøres og at det tilrettelegges for bruk av samisk språk også i skolefritidsordningen.	2017	Etatsleder for oppvekst/rektor
34	Kulturskolen: Utarbeide tiltak for hvordan arbeide med og synliggjøre samisk språk og kultur innenfor kulturskolens tjenestetilbud.	2017	Etatsleder for oppvekst/kulturskolerektor
35	Bibliotek: Skal fortsatt kjøpes inn medier på samisk og om samiske forhold.	Fortløpende	Etatsleder for drift og utvikling/Biblioteksjef
36	Ungdomsklubbene:	2017	Etatsleder for drift og utvikling/Klubbleder

	Det skal arbeides for at samisk språk og kultur synliggjøres og at det tilrettelegges for bruk av samisk språk også i ungdomsklubbene.		
37	Annet: Samisk språk skal synliggjøres i alle kommunens arrangement.	Fortløpende	Etatsledere/ansvarlig for arrangement
38	Støtte opp om lokale lag og foreninger for bruk av samisk språk i forbindelse aktiviteter/arrangementer.	Fortløpende	Etatsleder for drift og utvikling/Samisk språksenter
39	Nord-Troms kommunens skal inviteres til å delta på kurs og seminarer i kommunal regi.	Fortløpende	Etatsledere/ansvarlig for arrangement